

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ พ.ศ. 2537 – พ.ศ. 2550 สามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะที่ค้นพบการวิจัยได้ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาถึงความเป็นมาสาเหตุ วัตถุประสงค์ ของขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

1.1.2 เพื่อศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

1.1.3 เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยสัมภาษณ์ประกอบด้วย กลุ่มพระสงฆ์จำนวน 3 กลุ่ม
คือ

- 1) กลุ่มพระสงฆ์ชั้นปกครองจำนวน 3 รูป
- 2) กลุ่มพระสงฆ์ที่เป็นแกนนำจำนวน 5 รูป
- 3) กลุ่มพระสงฆ์ที่เข้าร่วมในการชุมนุมฯ จำนวน 6 รูป

ส่วนกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์เจาะลึกแบบมีโครงสร้างประกอบด้วย
กลุ่มพระสงฆ์ 3 กลุ่ม จำนวน 14 รูป โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sample)

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยมี
โครงสร้าง และการวิเคราะห์จากเอกสารหรือข้อมูลทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์จากผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก พระสงฆ์ทั้ง 14 รูป และการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัยสงฆ์ วัดอารามต่าง ๆ ที่พระสงฆ์ผู้ให้สัมภาษณ์อยู่ ศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ หนังสือวิชาการ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) โดยใช้แนวคิดทฤษฎีเป็นกรอบในการวิเคราะห์เพื่อแสวงหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3 ผลการวิจัย

จากการศึกษาความเป็นมา สาเหตุ วัตถุประสงค์ ของขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ รวมถึงพฤติกรรมของกลุ่มพระสงฆ์ในการเคลื่อนไหวฯ และผลกระทบที่เกิดจากการเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ สรุปได้ดังนี้

1.3.1 ความเป็นมาของการเคลื่อนไหวของพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ

ความเป็นมาบทบาทของพระสงฆ์ในการเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการบัญญัติข้อความพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ ทำให้ทราบว่า แท้จริงแล้วแนวความคิดหรือความเป็นมาเกี่ยวกับความต้องการที่จะเสนอให้พระพุทธศาสนามีความโดยนิตินัย หรือให้บัญญัติรับรองไว้ในกฎหมายหรือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นลำดับ คือ

ครั้งแรกของจุดเริ่มต้นของการเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการบัญญัติคำว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เมื่อ พ.ศ. 2537 ซึ่งบุคคลสำคัญที่ เป็นผู้เคลื่อนไหวเสนอญัตติ คือ นายคุสิต โสภิตชา ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการยื่นข้อเสนอญัตติดังกล่าวให้ โดยให้แก้ไขเพิ่มคำว่า “ให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ไว้ในวรรคแรกของมาตรา 27 ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2534 ซึ่งการผลักดันพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในครั้งนี้นักกลุ่มพระสงฆ์ไม่ได้ออกมาชุมนุมเคลื่อนไหวเรียกร้องผลักดันเอง แต่เป็นฆราวาสที่เป็นผู้เคลื่อนไหวผลักดันให้กับกลุ่มพระสงฆ์ พฤติกรรม และบทบาทของพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในครั้งนี้นี้จึงเป็นเพียงการสนับสนุนอยู่เบื้องหลังเท่านั้น ยังไม่มีการเดินขบวนหรือชุมนุมเรียกร้องจนทำให้ประชาชนหรือสังคมวิพากษ์วิจารณ์ในแง่ที่เสียหายต่อสถาบันสงฆ์

ครั้งที่ 2 การเสนอให้บัญญัติคำว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จากการเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในครั้งนี้ผู้ที่มีบทบาทสำคัญ คือ ส.ส. ได้แก่ นายชงส์ วงศ์จันทร์ ส.ส. จังหวัดลพบุรี และนายบุญเลิศ กษายุทธเดช ส.ส.ร. จังหวัดนนทบุรี เป็นผู้เสนอญัตติให้ในสภา ซึ่งกลุ่มพระสงฆ์เองมิได้มีบทบาทมากนักเป็นเพียงผู้สนับสนุนอยู่เบื้องหลัง มีเพียงพระสงฆ์บางรูป เช่น พระมหาบุญถึง ชุตินุโร และพระมหาเดวิทย์ ยศศรี ประธานยุวสงฆ์ เดินทางเข้าพบนายอุทัย พิมพ์ใจชน ประธานสภาว่างรัฐธรรมนูญ เพื่อยื่นข้อเสนอให้ ส.ส.ร. บัญญัติคำว่า “ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ” ในการเรียกร้อยครั้งนี้ทางกลุ่มพระสงฆ์ยังไม่มีกรออกมากลื่อนไหวในรูปแบบของการชุมนุม เดินขบวนเรียกร้อง โดยได้ถูกศิษย์ที่เป็นฆราวาสที่ความรู้ความสามารถ (กลุ่มเปรียญธรรม) มาช่วยเคลื่อนไหวในรูปแบบของการจัดสัมมนา ให้ความรู้กับพุทธศาสนิกชนในประโยชน์ของการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ

ครั้งที่ 3 การเรียกร้อยของกลุ่มพระสงฆ์เพื่อให้จัดตั้ง “กระทรวง

พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย” เมื่อ พ.ศ. 2545 จุดเริ่มต้นของการออกมาชุมนุมเรียกร้องของกลุ่มพระสงฆ์ในครั้งนี้เริ่มมาจากพระสงฆ์ผู้เป็นแกนนำประกอบด้วย พระราชกวี พระศรีปริยัติโมลี พระมหาไชว์ ทศุณีโย และฆราวาสกลุ่มหนึ่งซึ่งเป็นอาจารย์ของมหาวิทยาลัยทั้งสองแห่ง ได้มีการติดตามประเด็นการเมืองที่เกี่ยวกับสถาบันพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง โดยพระสงฆ์แกนนำเหล่านี้เป็นกลุ่มที่มีส่วนร่วมในการผลักดันให้มีการบัญญัติ “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2540 และต่อมาก็มีบทบาทในการผลักดันเรื่องการปรับปรุงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ตั้งแต่ต้น พ.ศ. 2544 ถึงต้น พ.ศ. 2545 ซึ่งทั้ง 2 กรณีนี้ก็มิประสบความสำเร็จแต่ประการใด กลุ่มพระสงฆ์แกนนำเห็นว่าไม่เหมาะสมและมีความคิดว่าควรเปลี่ยนชื่อเป็น “กระทรวงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย” โดยให้เหตุผลว่าพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทย ศิลปะและวัฒนธรรมของไทยล้วนเกิดและมีพื้นฐานมาจากพระพุทธศาสนา อีกทั้งพระพุทธศาสนาก็เป็นสถาบันหลักสถาบันหนึ่งที่คู่สังคมไทยมาแต่ตั้งการสร้างชาติไทย จึงสมควรจัดตั้งเป็นกระทรวงเพราะถ้าตั้งเพียงกระทรวงวัฒนธรรมอย่างเดียวภารกิจก็ไม่มีมากนัก ซึ่งถ้าวิเคราะห์ก็คล้าย ๆ กับว่ากลุ่มพระสงฆ์แกนนำมีความต้องการและพยายามที่จะผลักดันให้มีการบัญญัติหรือตั้งสถาบัน พระพุทธศาสนาให้เป็นหน่วยงานระดับชาติ ดังเช่นที่เคยพยายามผลักดันให้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” เมื่อ พ.ศ. 2540 ตลอดจนมีการยื่นหนังสือให้รัฐบาลและวุฒิสภาพิจารณาความเห็นดังกล่าวและให้ดำเนินการแปรญัตติเปลี่ยนชื่อกระทรวงวัฒนธรรมเป็น “กระทรวง

พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย” และจัดตั้ง “สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ” โดยตรงด้วย ซึ่งการเผยแพร่ความคิดดังกล่าวของกลุ่มพระสงฆ์แกนนำถือว่าได้รับการตอบรับและสนับสนุนค่อนข้างมาก โดยเฉพาะกลุ่มพระนิสิตของมหาวิทยาลัยสงฆ์

ครั้งที่ 4 การเคลื่อนไหวของพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

การเคลื่อนไหวของกลุ่มพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ตั้งแต่ครั้งแรกใน พ.ศ. 2537 ยังไม่เป็นผลสำเร็จ จนมาถึง พ.ศ. 2550 ที่รัฐบาลต้องการให้มีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2550 การเคลื่อนไหวของกลุ่มพระสงฆ์ในครั้งนี้เป็นการรวมตัวของกลุ่มพระสงฆ์และฆราวาสที่มีจำนวนมากว่าทุกครั้งที่ผ่านมา และได้ขยายวงกว้างสู่กลุ่มพระสงฆ์ในส่วนภูมิภาคต่างจังหวัด ได้มีพระสงฆ์ที่เป็นแกนนำในการเคลื่อนไหวเกิดขึ้นในต่างจังหวัดเพิ่มขึ้นหลายรูป ซึ่งแต่เดิมส่วนใหญ่อยู่แต่ในกรุงเทพฯ ระยะเวลาของกลุ่มพระสงฆ์ที่ออกมาชุมนุมเคลื่อนไหวให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติใน พ.ศ. 2550 เริ่มตั้งแต่วันที่ 24 เมษายน 2550 – 12 กรกฎาคม 2550 รวมระยะที่กลุ่มพระสงฆ์ออกมาชุมนุมเคลื่อนไหว จำนวน 3 เดือนเศษ ที่กลุ่มพระสงฆ์ออกมาชุมนุมครั้งใหญ่ที่หน้ารัฐสภาในรูปแบบของการชุมนุมเคลื่อนไหวกดดัน การแสดงออกทางการเมืองต่อภาครัฐซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมไทยที่มีกลุ่มพระสงฆ์จำนวนมากออกมาชุมนุมเคลื่อนไหว และเป็นระยะเวลาที่ยาวนานกว่าที่ทุกครั้งที่เคยมีมาในการชุมนุมเรียกร้องให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ นอกจากการร่วมทำกิจกรรมทางการเมืองร่วมกันของกลุ่มพระสงฆ์ ในการชุมนุมครั้งนี้ยังมีพระสงฆ์ที่ร่วมอดอาหารในการกดดันต่อกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญในช่วงระยะเวลาดังกล่าว

1.3.2 สาเหตุของการเคลื่อนไหวของกลุ่มพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ผลจากการวิเคราะห์พบว่า สาเหตุของการเคลื่อนไหวของกลุ่มพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มีหลายประการด้วยกัน คือ

1) **ความต้องการที่จะพัฒนาพระพุทธศาสนาในเรื่องของการเผยแผ่ให้มีประสิทธิภาพและกว้างขวางยิ่งขึ้น** ความต้องการของกลุ่มพระสงฆ์มีที่จะให้พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชน ประชาชน ในสังคมไทย โดยเฉพาะรูปแบบการเรียนการสอนในโรงเรียน และเผยแผ่ให้พระพุทธศาสนาสู่ชาวโลกมากยิ่งขึ้น โดยกลุ่มพระสงฆ์มีความคิดเห็นว่าพระพุทธศาสนาสามารถช่วยพัฒนาในด้านศีลธรรม จริยธรรม ทำให้คนในสังคมโลกมีความสุขร่มเย็นได้

2)ความต้องการที่จะให้ภาครัฐให้ความสำคัญดูแล และสนับสนุน พระพุทธศาสนาและสถาบันสงฆ์มากกว่าที่เป็นอยู่ ในประเด็น ความต้องการของกลุ่มพระสงฆ์ ที่จะให้ภาครัฐให้ความสำคัญดูแลและสนับสนุนพระพุทธศาสนาและสถาบันสงฆ์มากกว่าที่เป็นอยู่ เนื่องจากสถาบันพระพุทธศาสนาและองค์กรสงฆ์เป็นองค์กรใหญ่และมีภารกิจมาก ทางคณะสงฆ์ จึงอยากให้ภาครัฐให้ความสำคัญ ดูแล ปรับปรุงโครงสร้างองค์กรสงฆ์ และสนับสนุน พระพุทธศาสนาสถาบันสงฆ์ให้เป็นรูปที่ชัดเจนยิ่งขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา และความต้องการเหล่านี้ จะทำสำเร็จได้จะต้องมีหน่วยงานระดับกระทรวงเข้ามาดูแลให้การสนับสนุน

3)รัฐบาลไม่มีการพูดคุยกับผู้แทนหรือแกนนำคณะสงฆ์ ในเวลาที่ พระสงฆ์ต้องการแสดงความคิดเห็น ในประเด็นข้อเรียกร้องร้องต่าง ๆ รวมถึงความต้องการที่จะเข้า พบผู้นำฝ่ายการเมือง และอธิบายให้รัฐทราบปัญหาในข้อเรียกร้องของกลุ่มพระสงฆ์ แต่ทางกลุ่ม พระสงฆ์มักจะไม่ได้รับการตอบรับจากรัฐ ซึ่งในประเด็นนี้ไม่อาจมองข้ามได้ เพราะถ้าหากฝ่ายรัฐ หรือฝ่ายการเมืองมีการตอบรับและหารือในข้อเรียกร้องของกลุ่มพระสงฆ์ ซึ่งนำไปสู่ทางออกของ ปัญหาในข้อเรียกร้องของกลุ่มพระสงฆ์ได้ กลุ่มพระสงฆ์เหล่านี้อาจจะไม่ออกมาเดินขบวนชุมนุม เรียกร้อง ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์ชั้นปกครองและพระสงฆ์แกนนำได้ให้ความเห็นว่า ฝ่าย รัฐไม่เคยให้การตอบรับในข้อเรียกร้องของกลุ่มพระสงฆ์เลย ทางกลุ่มพระสงฆ์จึงต้องออกมา เคลื่อนไหวให้สังคมรับทราบถึงปัญหาความต้องการของกลุ่มพระสงฆ์

1.3.3 วัตถุประสงค์ ของการเคลื่อนไหวของกลุ่มพระสงฆ์ในการผลักดันให้มี การบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

1)ความต้องการให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติโดยนิตินัย จาก ความพยายามและความต้องการที่จะผลักดันให้รัฐบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญว่า “พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชาติ” เริ่มมีขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2537 และใน พ.ศ. 2540 เมื่อครั้งมีการร่างรัฐธรรมนูญ ใหม่โดยสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (ส.ส.ร.) ซึ่งมีพระสงฆ์และชาวพุทธลงชื่อกว่า 2,060,000 รายชื่อ เพื่อสนับสนุนให้ ส.ส.ร. เขียนบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนา ประจำชาติ” จนกระทั่งมาถึง พ.ศ. 2545 เมื่อรัฐบาลและวุฒิสภาได้ดำเนินการปรับปรุงการบริหาร ราชการแผ่นดินครั้งใหญ่และมีการเพิ่มกระทรวง ทบวง กรม ทางกลุ่มพระสงฆ์จึงได้ออกมา เรียกร้องเพื่อให้รัฐและฝ่ายการเมืองจัดตั้งกระทรวงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย จนมาถึง การชุมนุมเคลื่อนไหวเมื่อ พ.ศ. 2550 ที่มีพระสงฆ์ออกมาชุมนุมเป็นจำนวนมากกว่าทุกครั้งที่ผ่านมา เนื่องจากกลุ่มพระสงฆ์แกนนำมีการสังคมนวคิดดังกล่าวนี้มานาน ทำให้พระสงฆ์ชั้นปกครอง และพระสงฆ์แกนนำยังไม่ละความพยายามที่จะผลักดันให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

2) ความต้องการที่จะให้สถาบันพระพุทธศาสนามีความมั่นคงสถาพร และเป็นห่วงภัยคุกคามจากนอกศาสนา ความต้องการของกลุ่มพระสงฆ์เพื่อยกฐานะพระพุทธศาสนาให้เป็นสถาบันหรือโครงสร้างหลัก 1 ใน 3 สถาบันหลักของสังคมไทย ซึ่งได้แก่ชาติ ศาสนา (พุทธ) พระมหากษัตริย์ และให้มีหน่วยงานรองรับหรือสนับสนุนพระพุทธศาสนาที่ใหญ่ขึ้นหรือระดับชาติหรือระดับกระทรวงเช่นเดียวกับหลายประเทศ โดยกลุ่มพระสงฆ์มีความคิดเห็นว่า สถาบันพระพุทธศาสนาเป็นรากเหง้าของสังคมไทย ถ้าหากสถาบันที่เป็นรากเหง้าของสังคมอ่อนแอแอ่งลงหรือไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์จะทำให้สังคมไทยอ่อนแอลงไปด้วย โดยจะเห็นได้จากเอกสารต่าง ๆ หนังสือ รวมถึงข้อความที่ปรากฏอยู่บนสื่ออินเทอร์เน็ต ที่มีออกมาในช่วงการชุมนุมเรียกร้องของกลุ่มพระสงฆ์และคำให้สัมภาษณ์ของพระแกนนำ รวมทั้งคำอภิปรายของสมาชิกวุฒิสภากลุ่มที่สนับสนุนหรือเห็นด้วยกับกลุ่มพระสงฆ์ ในประเด็นภัยคุกคามจากองค์กรหรือศาสนาอื่น ๆ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญมากที่พระสงฆ์เป็นห่วงในเรื่องนี้ รวมถึงภัยที่มุ่งทำลายพระพุทธศาสนาในรูปแบบอื่นอีก เช่น กรณีพระสงฆ์จาก 3 จังหวัดชายแดนในภาคใต้ ถูกทำร้ายเสียชีวิต และพุทธศาสนสถานถูกเผาทำลาย ซึ่งพระสงฆ์มีความเป็นห่วงถึงภัยคุกคามจากต่างศาสนาเป็นอย่างมาก เห็นได้จากการชุมนุมเคลื่อนไหวใน พ.ศ. 2550 กลุ่มพระสงฆ์แกนนำจะยกประเด็นในเรื่องภัยอันตรายที่มุ่งทำลายพระพุทธศาสนา เผยแผ่ให้พระสงฆ์ได้ปกครองและลูกศิษย์ที่เป็นฆราวาสได้รับทราบอยู่เป็นประจำ และรณรงค์ให้ช่วยกันปกป้องพระพุทธศาสนาจากภัยอันตรายต่าง ๆ อีกด้วย

1.3.4 พฤติกรรมของกลุ่มพระสงฆ์ในการเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการบัญญัติ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

การชุมนุมของกลุ่มพระสงฆ์ในการเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เมื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการของกลุ่มพระสงฆ์ แบ่งรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) พฤติกรรมและรูปแบบขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มพระสงฆ์ในการชุมนุมเคลื่อนไหวเรียกร้องให้บัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระสงฆ์ที่บทบาทเป็นอย่างมากในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ คือพระสงฆ์ชั้นปกครองและพระสงฆ์แกนนำ ซึ่งเป็นผู้ชักชวนพระสงฆ์ได้บังคับบัญชาหรือพระสงฆ์ที่เป็นลูกศิษย์ของตนให้ออกมาชุมนุมเคลื่อนไหวเรียกร้องโดยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น สิ่งพิมพ์ วิทยุ สื่ออินเทอร์เน็ต และในการบรรยายธรรมะในงานพิธีต่าง ๆ และในเวลาทีพระสงฆ์มาประชุมกันเป็นจำนวนมาก ๆ โดยสอดคล้องเนื้อหาประเด็นข้อดีของการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ โดยให้เหตุผลว่าเป็นหน้าที่ของชาวพุทธที่ควรจะต้อง

พระพุทธศาสนาให้มีความเจริญมั่นคงและดำรงอยู่คู่ประเทศไทย โดยกลุ่มพระสงฆ์ที่มีบทบาทมากในการเคลื่อนไหวผลักดัน คือ พระสงฆ์จากศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย โดยมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทั้งพระสงฆ์และฆราวาสมาช่วยในการทำงานในการเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ

2)การใช้วาทกรรมทางการเมือง ในการเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ พระสงฆ์ชั้นปกครอง และพระสงฆ์กลุ่มแกนนำ พูดกล่าวปราศรัยในที่ชุมนุมของการเคลื่อนไหวเรียกร้องว่า การชุมนุมเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ไม่ใช่เพื่อผลประโยชน์ของคณะสงฆ์อย่างเดียวแต่เป็นผลประโยชน์ของสถาบันชาติ พระพุทธศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ และชาวไทยทุกคน โดยกลุ่มพระสงฆ์ชั้นปกครองและพระสงฆ์แกนนำมักจะยกหรืออ้างพระราชปณิธาน พระราชปราชญ์ พระราชนิพนธ์ และพระราชดำรัสของพระมหากษัตริย์ไทยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนของการเรียกร้องอยู่ทุกครั้งไป รวมถึงการพิมพ์เป็นวารสาร หนังสือ และเผยแพร่ทางสื่ออินเทอร์เน็ตอีกด้วย

1.3.5 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มีหลายประเด็นคือ

1)ประชาชนไทยในสังคมที่นับถือพระพุทธศาสนามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการกระทำของกลุ่มพระสงฆ์ที่ออกมาชุมนุมเคลื่อนไหวเรียกร้องให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 กลุ่มประชาชนที่ไม่เห็นด้วยกับการออกมาชุมนุมเคลื่อนไหวของกลุ่มพระสงฆ์มีความคิดเห็นว่าเป็นการไม่สมควรที่พระสงฆ์จะเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมือง แต่อยากให้พระสงฆ์ควรจะไปเน้นคือเรื่องการสอนให้ประชาชนมีสติปัญญา มีคุณธรรมจริยธรรมตามหลักที่พระพุทธเจ้าสอนไว้มากกว่าที่จะออกมาเดินขบวนชุมนุมเคลื่อนไหวฯ ขึ้นเวทีเรียกร้อง พูดปราศรัยแบบอย่างฆราวาส ซึ่งดูเป็นการไม่เหมาะสมอย่างยิ่งและไม่อยากให้เกิดขึ้นในสังคมไทย เพราะจะทำให้เกิดภาพลักษณ์ในทางเสียหายต่อสถาบันพระสงฆ์ไทย ซึ่งจะมีผล คือ ทำให้ประชาชนในสังคมเสื่อมศรัทธาต่อคณะสงฆ์ และพระสงฆ์ โดยประชาชนกลุ่มนี้ไม่อยากให้พระสงฆ์เข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมือง

กลุ่มที่ 2 ในส่วนของกลุ่มประชาชนในสังคมที่มีความเห็นด้วยกับแนวคิดของกลุ่มพระสงฆ์ที่ออกมาเคลื่อนไหวให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งชาติ ประชาชนในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีความรักความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและต้องการให้พระพุทธศาสนาอยู่คู่ประเทศไทยตลอดไป และส่วนหนึ่งซึ่งเป็นลูกศิษย์โดยตรงของพระสงฆ์ที่ออกมาชุมนุมเคลื่อนไหวฯ จึงมีความเห็นด้วยกับพระอาจารย์ของตน ในการออกมาเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ประชาชนกลุ่มนี้แสดงความคิดเห็นว่า ถูกต้องแล้วกับการออกมาชุมนุมเคลื่อนไหวของกลุ่มพระสงฆ์ โดยให้เหตุผลว่า ขณะนี้สังคมไทยลดความสำคัญของพระพุทธศาสนาลงมากและศาสนาพุทธถูกรุกรานอย่างรุนแรงจากศาสนาอื่น รวมถึงปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นในสังคมไทยที่เกิดขึ้นอย่างมากมาย เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาเด็กและเยาวชนถูกกระแสวิวัฒนกรรมต่างประเทศครอบงำ หากมีการบัญญัติพระพุทธศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญของไทย ทำให้ประชาชนในสังคมหันมาสนใจพระพุทธศาสนา และหากประชาชนในสังคมไทยนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาประพฤติปฏิบัติ ปัญหาในสังคมไทยอาจจะลดน้อยลงหรือไม่เกิดขึ้นเลย ซึ่งจะทำให้ประชาชนในสังคมอยู่ดี มีความสงบสุข จึงเป็นการกระทำที่ถูกต้องแล้วที่กลุ่มพระสงฆ์ออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ เพื่อปกป้องพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงอยู่คู่ประเทศไทยตลอดไป

2) ประชาชนไทยที่นับถือศาสนาอื่น ๆ มองว่าเป็นการไม่สมควรที่กลุ่มพระสงฆ์ออกมาเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการบัญญัติศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ เพราะจะทำให้เกิดความขัดแย้งของคนในชาติได้ เนื่องจากประชาชนไทยมีหลายเผ่าพันธุ์หลายศาสนา ประชาชนในประเทศไทยที่นับถือศาสนาอื่น ๆ เช่น คริสต์ อิสลาม ซิกข์ และอื่น ๆ มีความเห็นว่าเป็นการไม่สมควรที่กลุ่มพระสงฆ์ออกมาเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการบัญญัติศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะหากมีการบัญญัติจะเป็นการจำกัดสิทธิของผู้นับถือศาสนาอื่นในด้านความเชื่อ และผู้ที่นับถือศาสนาอื่น ๆ ก็เป็นประชาชนไทยเหมือนกันเพราะกฎหมายรัฐธรรมนูญของไทยได้ให้สิทธิเสรีภาพในนับถือศาสนาอยู่แล้ว และหากประชาชนไทยที่นับถือศาสนาอื่น ๆ ออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องให้ศาสนาของตนเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญของไทยบ้าง คนไทยที่นับถือศาสนาพุทธคงไม่พอใจเช่นกัน ฉะนั้นการบรรจุพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ จะเป็นการทำให้ประชาชนในชาติเกิดความขัดแย้งในเรื่องศาสนาได้ในหลายประการ เช่น (1) อาจทำให้เกิดการแตกแยกของคนในชาติในเรื่องความเชื่อทางศาสนา (2) อาจนำไปสู่การเผชิญหน้ากันระหว่างศาสนาต่าง ๆ ในประเทศไทย (3) เป็นการลดทอนสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา

3) ผลที่กลุ่มพระสงฆ์ได้จากรัฐในการเคลื่อนไหวก่อนหน้านี้ให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ตั้งแต่ พ.ศ. 2537 - พ.ศ. 2550 และการชุมนุมเคลื่อนไหวเรียกร้องกระทรวงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมใน พ.ศ. 2545

1. เกิดการรวมตัวเป็นองค์กรที่ชัดเจนของศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย

2. รัฐบาลจัดเปิดให้มีครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของรัฐ โดยจัดอบรมครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนรุ่นแรกใน พ.ศ. 2548 ตามข้อเรียกร้องของกลุ่มพระสงฆ์ที่ต้องการจะพัฒนาพระพุทธศาสนาในเรื่องของการเผยแผ่ต่อสังคมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. การเกิดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและการเปลี่ยนแปลงของกรมการศาสนา และการเปลี่ยนแปลงอำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรีที่ดำเนินการเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์มาเป็นของนายกรัฐมนตรี

2. อภิปรายผล

2.1 ความเป็นมา สาเหตุ วัตถุประสงค์ ของการเคลื่อนไหวของกลุ่มพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า 1) ความเป็นมาของการชุมนุมเคลื่อนไหวของกลุ่มพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย คือ ความต่อเนื่องของแนวคิดที่ต้องการให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ และสภาวะการณ์ที่เหมาะสมของสังคมการเมืองในขณะนั้น 2) สาเหตุของการเคลื่อนไหวของกลุ่มพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติเกิดจาก ความต้องการของกลุ่มพระสงฆ์ที่จะพัฒนาพระพุทธศาสนาในเรื่องของการเผยแผ่ให้มีประสิทธิภาพกว้างขวางยิ่งขึ้น และความต้องการที่จะให้ภาครัฐให้ความสำคัญ ดูแล สนับสนุนพระพุทธศาสนาและสถาบันสงฆ์ให้มีความมั่นคง และ 3) วัตถุประสงค์ของการชุมนุมเคลื่อนไหวของกลุ่มพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ คือ ความต้องการที่จะให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติโดยนิตินัย และเป็นห่วงภัยคุกคามจากนอกราชอาณาจักร

สาเหตุและปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการชุมนุมเรียกร้องของกลุ่มพระสงฆ์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ประยูร โทธิไชยรัตน์ ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพระสงฆ์ ศึกษากรณีการเรียกร้องให้จัดตั้งกระทรวงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมใน พ.ศ. 2545” (2549) ซึ่งพบว่าสาเหตุและความต้องการของกลุ่มพระสงฆ์ที่ออกมาเรียกร้องนั้นก็เพื่อความเป็นธรรม ความสามัคคี ความเจริญมั่นคงและสถาพรของพระพุทธศาสนาและสถาบันสงฆ์ นอกจากนี้ยังพบว่าสาเหตุมักเกิดจากนโยบายและการเข้าแทรกแซงการปกครองและบริหารคณะสงฆ์ของฝ่ายรัฐ และในส่วนกลุ่มพระสงฆ์ที่มีบทบาทสำคัญในการเรียกร้องมักจะเป็นกลุ่มพระสงฆ์ที่เป็นอาจารย์และนิสิตของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากพระสงฆ์ที่เป็นแกนนำส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่ศึกษาวิชาการทั้งทางโลกและทางธรรม และพระสงฆ์กลุ่มนี้จะสนใจติดตามข่าวสารความเป็นไปของสังคมการเมืองและทางศาสนาอยู่ตลอดเวลา นอกจากการอบรมศีลธรรมจริยธรรมให้แก่สังคมแล้ว พระสงฆ์ยังมีภารกิจที่ต้องพิทักษ์พระพุทธศาสนาและสถาบันสงฆ์ด้วย

สำหรับบทบาทของพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ผู้วิจัยได้นำแนวคิดหลักการปกครองในพระพุทธศาสนา มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ คือ

พิจารณาจากแนวคิดหลักการปกครองในพระพุทธศาสนา หลักธรรมคำสอนและปรัชญาของพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากในสังคมไทย ทั้งจากการดำเนินชีวิตทั้งระดับปัจเจกชน ระดับครอบครัว ระดับสังคมในประเทศและระหว่างประเทศ และเป็นแบบแผนในการจัดระเบียบสังคมของไทย ดังนั้นการเมืองการปกครองของไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นระบบการเมืองการปกครองแบบใด จึงล้วนต้องนำหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาเข้าไปผสมผสานด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจริญชาญ จงสมชัย (2538: 127-142) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องพุทธธรรมและการเมืองกับการพัฒนาประชาธิปไตยในทัศนะพระธรรมปิฎก (ประยูร ญฺชฺโต) จากการศึกษาพบว่า การเมืองและการพัฒนาประชาธิปไตยต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักพุทธธรรม นั่นคือการเมืองและประชาธิปไตยถือว่าเป็นส่วนของวินัย (การจัดระเบียบภายในสังคมมนุษย์) ต้องสอดคล้องกับธรรม (สังฆธรรม ความจริงแห่งธรรมชาติ) จึงจะเป็นการเมืองและประชาธิปไตยที่มีคุณภาพ และในส่วนของพัฒนาการเมืองและประชาธิปไตยนั้นต้องเน้นไปที่การพัฒนาคุณภาพของคนเป็นสำคัญ กล่าวคือต้องพัฒนาคุณภาพของคนในสังคมให้คนเป็นธรรมาธิปไตยโดยใช้หลักศึกษา (การศึกษา) ให้ครบสมบูรณ์ทั้ง สิล สมาธิ ปัญญา และถือว่าสิ่งนี้เป็นเงื่อนไขแห่งความสำเร็จของการพัฒนาการเมืองและประชาธิปไตย และจากการมองด้วย

แนวคิดดังกล่าวจะเห็นต่อไปว่า หลักพุทธธรรมสามารถมองและตีความการเมืองและประชาธิปไตยได้สอดคล้องกับวิถีของความเป็นไทยได้มากกว่าหลักประชาธิปไตยแบบตะวันตก จากแนวคิดดังกล่าวซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกลุ่มพระสงฆ์ที่เคลื่อนไหวผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยให้ความคิดเห็นว่า พระพุทธศาสนาควรอยู่คู่ประเทศไทย เพราะหลักธรรมะในพระพุทธศาสนาสอดคล้องกับวิถีสังคมไทยมากที่สุด ถึงแม้สังคมการเมืองการปกครองของไทย พระสงฆ์จะไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมืองโดยตรง แต่พุทธธรรมหลายหมวด หลายสูตรก็ได้กล่าวถึงเรื่องหลักการปกครอง และคุณธรรมของผู้ปกครอง ตลอดจนการใช้ชีวิตในสังคมหน้าที่ของประชาชนพลเมือง ความเท่าเทียมกันของคนในสังคม โดยหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าเน้นไปที่หลักธรรมที่จะทำอย่างไรให้การปกครองมุ่งสร้างสรรค์สังคมมนุษย์ให้เป็นสังคมที่ดีมีศีลธรรม มีความสงบสุข มีความอุดมสมบูรณ์

แนวความคิดหลักการปกครองในพุทธศาสนา นับว่าเป็นแนวคิดเชิงคัดค้านกับการแบ่งชั้นวรรณะ อาจดูได้จากสังคมอินเดียก่อนการเสด็จออกผนวชของพระพุทธเจ้าเรื่อยมา และจากเป้าหมาย วิธีการ และธรรมชาติของพระพุทธศาสนา สังคมอินเดียในยุคก่อนการกำเนิดขึ้นของพระพุทธศาสนานั้น มีระบบการแบ่งชั้นวรรณะการรังเกียจเคียดฉุนที่กันอย่างรุนแรง บรรดาพราหมณ์อ้างตนว่า รู้จักใจพระเจ้า จึงอ้างว่า เทพเจ้าต้องการเสวยเนื้อสัตว์และมนุษย์ จึงได้พากันเอาสัตว์และมนุษย์ไปเข่นฆ่าบูชาอย่างเอิกเกริก จนเกิดความประหวั่นพรั่นพรึงหวาดผวากันไปทั่วทุกหนทุกแห่ง ด้วยเหตุนี้พระพุทธเจ้าเมื่อทรงตรัสรู้แล้ว จึงห้ามมิให้ฆ่าสัตว์ ห้ามฆ่ามนุษย์ ห้ามไม่ให้เบียดเบียนกันและการรังเกียจเคียดฉุนที่ด้วยชาติกำเนิดหรือผิวพรรณซึ่งรวมเรียกว่าระบบวรรณะนั้น พระพุทธเจ้าทรงคัดค้าน (พระศรีปริยัติโมลี 2548: 189) เมื่อศึกษาตามหลักคำสอนและแนวคิดหลักการปกครองในพระพุทธศาสนาจะพบว่า พระพุทธเจ้าทรงสอนให้มีความเท่าเทียมกันไม่เอาัดเอาเปรียบกันของคนในสังคม โดยปราศจากการแบ่งชั้นวรรณะ มีความเสมอภาคกัน ดังที่พระพุทธองค์ ตรัสใน อัญญัญญสูตร (ที.ปา. 11/114/69) และพระพุทธองค์ทรงกล่าวถึงสังคมของพระสงฆ์ที่ปราศจากการแบ่งชั้นวรรณะ ใน ปหาราทสูตร (อัง.อัญญก. 23/19/166) ว่า

“วรรณะ 4 เหล่านี้ คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร ออกจากเรือนบวช

เป็นบรรพชิตในธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศย่อมละชื่อและโคตรเดิมของตน รวมเรียกว่า สมณศากยบุตร ทั้งสิ้น เหมือนมทานที่ทุกสายคือ คงคา ยมนา อจิรวดี สรรภูมที ไหลลงสู่ มหาสมุทรแล้ว ย่อมละชื่อและโคตรเดิมของตน รวมเรียกว่า มหาสมุทร ทั้งสิ้น การที่ วรรณะทั้ง 4 เหล่านี้ คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตใน ธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้ว ย่อมละชื่อและโคตรเดิมของตน รวมเรียกว่า สมณศากย บุตร ทั้งสิ้น”

ซึ่งถ้านำหลักแนวคิดหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามาวิเคราะห์กับบทบาทของกลุ่มพระสงฆ์ที่ต้องการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จะพบว่าหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่พระพุทธองค์ไม่เห็นด้วยกับการแบ่งกลุ่ม แบ่งชั้นวรรณะ โดยพระพุทธองค์ทรงเน้นความเท่าเทียมความเสมอภาคของคนในชุมชนสังคมที่มีสิทธิเสรีภาพ มีส่วนร่วมในการปกครองที่เป็นธรรม

ในส่วนของกลุ่มพระสงฆ์ที่ออกมาเคลื่อนไหวผลักดันพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ กล่าวไว้ว่า “เพื่อเป็นการปกป้องพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงอยู่กับประเทศไทย” หากวิเคราะห์ตามหลักการปกครองในพระพุทธศาสนาในประเด็นการพิทักษ์รักษาพระพุทธศาสนาของกลุ่มพระสงฆ์ซึ่งทำได้อยู่หลายวิธี โดยไม่ต้องบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญที่เป็นกฎหมายแห่งการปกครองสูงสุดของประเทศ และไม่เป็นการกระทบกระเทือนผู้ที่นับถือศาสนาอื่นด้วย เช่น พระสงฆ์นำคำสอนในพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ให้คนในสังคมเป็นคนดี ทั้งภายนอก (พลเมือง) และภายใน (คนดี) ตามหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา คือ ทำความดี ละความชั่ว ทำจิตใจให้ผ่องใส เมื่อคนในสังคมเป็นคนดีทั้งภายนอก และภายใน จะทำให้สังคมมีความสงบสันติสุข โดยไม่เบียดเบียนกัน บุคคลในสังคมย่อมจะมีความรักความศรัทธาในพระพุทธศาสนาเพราะพระพุทธศาสนาทำประโยชน์ให้ครอบครัวและสังคมมีความสงบสันติสุข ถึงแม้โลกจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรพระพุทธศาสนาที่อยู่ในใจของผู้คนในสังคมนั้น ๆ ที่มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาก็จะไม่เปลี่ยนแปลงหวั่นไหว เพราะคนในสังคมเห็นประโยชน์จากพระพุทธศาสนาตัวเอง จึงไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของชาติแต่อย่างใด ฉะนั้นการบัญญัติข้อความ “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยของกลุ่มพระสงฆ์ จึงเป็นความต้องการในเรื่องนิตินัยทางกฎหมายของประเทศในความต้องการของคนกลุ่มหนึ่งในสังคมไทยเท่านั้น จึงไม่สอดคล้องกับหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่เน้นการปกครองที่เป็นธรรม มีความเท่าเทียมกันของหมู่มวลมนุษยชาติ มุ่งสร้างสรรค์สังคมประชาธิปไตยให้คนในสังคมมีส่วนร่วมในการปกครอง มีสิทธิเสรีภาพ เป็นคนดีมีศีลธรรม อยู่ในสังคมที่ไม่เบียดเบียนกัน จึงจะทำให้สังคมอยู่อย่างสงบสันติสุขโดยสมบูรณ์ ดังที่พระพุทธเจ้าทรงเห็นว่าระบอบการปกครองเป็นเพียงสมมติบัญญัติเป็นสิ่งที่คนกำหนดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย

2.2 พฤติกรรมของกลุ่มพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนา

เป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

กลุ่มพระสงฆ์ที่มีบทบาทมากในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ คือ พระสงฆ์ชั้นปกครองและพระสงฆ์แกนนำ โดยมีความคิดเห็นว่าเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ที่ต้องปกป้องพระพุทธศาสนาและไม่เป็นการผิดในด้านวินัยสงฆ์ที่พระสงฆ์ออกมาชุมนุมเคลื่อนไหว โดยยกประเด็นข้อดีของการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติเผยแพร่ผ่านขบวนการสื่อสารได้แก่ การบรรยายธรรมะ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออินเทอร์เน็ต และชักชวนให้พระสงฆ์ได้บังคับบัญชาและฆราวาสลูกศิษย์ออกมาชุมนุมเคลื่อนไหว โดยกลุ่มพระสงฆ์ที่เข้าร่วมชุมนุมมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมทางการเมืองที่สำคัญ ด้วยการเดินขบวนเรียกร้องที่หน้าทำเนียบรัฐบาล และอดอาหารกดดันต่อฝ่ายการเมือง เป็นต้น ดังนั้นรูปแบบพฤติกรรมกลุ่มของพระสงฆ์มีลักษณะและรูปแบบเป็นไปตามทฤษฎีกลุ่ม คือ

พิจารณาจากทฤษฎีกลุ่ม จากการวิเคราะห์ บทบาทของพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกอบด้วยไปด้วยกลุ่มพระสงฆ์ที่หลากหลาย ตั้งแต่กลุ่มพระสงฆ์ได้ปกครองไปจนถึงกลุ่มพระสงฆ์ชั้นปกครอง กลุ่มพระสงฆ์ต่างมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน มีการร่วมมือช่วยเหลือระหว่างกันทางสังคมหรือมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งพระสงฆ์มีตำแหน่งและบทบาทต่างกัน แต่มีพระธรรมวินัยอันเดียวกันตามแบบแผนพฤติกรรมตามบรรทัดฐานของกลุ่ม และมีความรู้สึกร่วมกัน ร่วมกัน มีความผูกพันในฐานะสมาชิกกลุ่มเดียวกัน มีวัตถุประสงค์สำคัญร่วมกัน คือ สนองความต้องการของสมาชิกกลุ่ม ดังนั้นรูปแบบพฤติกรรมการรวมกลุ่มเคลื่อนไหวของพระสงฆ์ มีรูปแบบสอดคล้องกับ “ทฤษฎีกลุ่ม” ตามที่ เดวิด ทรูแมน (David B. Truman) กล่าวคือ รูปแบบกระบวนการรวมกลุ่ม เป็นระบบของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพมีเป้าหมายที่แน่นอน ซึ่งกลุ่มมีความสมัครสมานสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา

บทบาทของกลุ่มพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ตั้งแต่ พ.ศ. 2537 - พ.ศ. 2550 พฤติกรรมการรวมกลุ่มของพระสงฆ์ เป็นไปด้วยความร่วมมือช่วยเหลือระหว่างกันในกลุ่มพระสงฆ์ โดยนำข้อเรียกร้องในสิ่งที่กลุ่มพระสงฆ์ต้องการเพื่อเป็นเครื่องต่อรองให้ฝ่ายการเมือง (ส.ส.ร.) คือ การให้บัญญัติคำว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งทำให้สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญต้องอภิปรายและพิจารณาถึงความเป็นไปได้และความเหมาะสม รวมทั้งทางออกในการแก้ไขปัญหาในข้อเรียกร้องของพระสงฆ์ และในที่สุดสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญก็มีมติไม่บัญญัติข้อความ “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” ไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยสิ่งที่สมาชิกสภา

ร่างรัฐธรรมนูญได้พิจารณาและชี้แจงถึงการที่ไม่บัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญของไทยได้นั้น เพราะประเทศไทยมีหลายเชื้อชาติหลายศาสนา ซึ่งคงต้องคำนึงถึงบุคคลที่นับถือศาสนาอื่น ๆ ด้วย ถ้ามีการบัญญัติข้อความดังกล่าวอาจเกิดความขัดแย้งของคนในชาติได้

2.3 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธ

ศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเคลื่อนไหวของกลุ่มพระสงฆ์ คือ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการกระทำของกลุ่มพระสงฆ์ที่ออกมาชุมนุมเคลื่อนไหว และเห็นว่าพระสงฆ์ไม่ควรเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประวิทย์ เป็รื่องการ (2539) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การละเมิดพระธรรมวินัยของพระสงฆ์กับอำนาจทางการเมือง : ศึกษาเหตุการณ์ช่วง พ.ศ. 2528 - พ.ศ. 2538 ที่พบว่า การละเมิดพระธรรมวินัยของพระสงฆ์จะส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง ผลกระทบนั้นแบ่งเป็น 2 ทาง คือ 1) ทางตรง มีผลกระทบน้อย 2) ทางอ้อม มีผลกระทบค่อนข้างกว้างไกล เพราะสถาบันสงฆ์นั้นมีหน้าที่โดยตรงในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่พลเมืองของรัฐแม้กระทั่งนักการเมือง หากพระสงฆ์ที่มีชื่อเสียงประพฤตินอกกริตนอกรอยจนเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์อย่างเสียหายจะถูกปฏิเสธศรัทธาโดยสังคม นอกจากนี้ สื่อมวลชนยังมีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับความประพฤติของพระสงฆ์ต่อสังคม

ส่วนกลุ่มประชาชนที่เห็นว่าการเคลื่อนไหวของพระสงฆ์เป็นการถูกต้อง เพื่อให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคงในด้านกฎหมาย เพราะพระพุทธศาสนาสามารถช่วยพัฒนาสังคมไทยให้มีความสงบสุขได้

2.4 สิ่งที่น่าสนใจ

2.4.1 *สิ่งที่ค้นพบที่น่าสนใจ* จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มพระสงฆ์ที่ออกมาเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ตั้งแต่ พ.ศ. 2537 และการเคลื่อนไหวให้มีจัดตั้งกระทรวงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมใน พ.ศ. 2545 ส่วนใหญ่เป็นพระนิสิตของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง ในส่วนของพระสงฆ์แกนนำในการเรียกร้องฯ ส่วนใหญ่เป็นอาจารย์สอนของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง (มมร. มจร.) ดังนั้นพระสงฆ์ที่เข้าร่วมชุมนุมส่วนใหญ่จึงเป็นลูกศิษย์ของพระสงฆ์กลุ่มแกนนำ ทั้งนี้เนื่องมาจากพระสงฆ์ที่เข้าร่วมชุมนุมส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งนั่นเอง แต่การชุมนุมเรียกร้องของพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติใน พ.ศ. 2550 เป็นการชุมนุมที่มีพระสงฆ์เป็นจำนวนมากทั้งที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งและไม่ได้ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ โดยพระสงฆ์ในต่างจังหวัดที่เข้าร่วมชุมนุมเรียกร้องฯ มีจำนวนมากทั้งนี้เป็นเพราะว่า พระสงฆ์กลุ่มแกนนำมีประสบการณ์จากการเคลื่อนไหวเรียกร้องเมื่อ พ.ศ. 2545 และได้

นำวิธีการ ขั้นตอนยุทธวิธีของการเคลื่อนไหว มาใช้ในการเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการบัญญัติ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ใน พ.ศ. 2550 และสิ่งที่ค้นพบที่น่าสนใจ ในประเด็นต่อมา คือ ขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มพระสงฆ์ พบว่า กลุ่มพระสงฆ์ทั้งแกนนำและพระสงฆ์ที่เข้าร่วมชุมนุมเคลื่อนไหว ได้ใช้เทคโนโลยีกระบวนการสื่อสาร ที่สะดวกรวดเร็วมาใช้ในการติดต่อสื่อสารประสานงานกันในระหว่างการชุมนุมเคลื่อนไหวเรียกร้องระหว่างกัน เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ โทรศัพท์มือถือ วิทยุโทรทัศน์ สื่ออินเทอร์เน็ต อีกทั้งในยุคปัจจุบันพระสงฆ์จำนวนมากได้ศึกษาเล่าเรียนจากมหาวิทยาลัยของทางโลก เช่นเดียวกับฆราวาสมากขึ้น เช่น วิชารัฐศาสตร์ การเมืองการปกครอง เศรษฐศาสตร์ การบริหารจัดการ เป็นต้น ซึ่งต่างจากสมัยก่อนที่ส่วนใหญ่เรียนแต่ในมหาวิทยาลัยของสงฆ์โดยเน้นไปในทางปรัชญาพระพุทธศาสนา และในปัจจุบันพระสงฆ์สนใจข่าวสารการเมืองมากขึ้น จากสื่อสารมวลชนในแขนงต่าง ๆ

2.4.2 สิ่งค้นพบที่น่าสนใจใน อีกประเด็น คือ จากการสัมภาษณ์ของผู้วิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่เข้าร่วมชุมนุมเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แบ่งออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ คือ

1) **พระสงฆ์ที่เข้าร่วมชุมนุมด้วยความสมัครใจของตนเอง** พระสงฆ์ที่เข้าร่วมเข้าร่วมชุมนุมเคลื่อนไหวโดยสมัครใจด้วยตัวเอง โดยพระสงฆ์กลุ่มนี้สนใจข่าวสารการเมืองอย่างต่อเนื่อง และมีความรักความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ซึ่งพระสงฆ์กลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีความต้องการให้บัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว เวลาที่มีการชุมนุมเคลื่อนไหวในเรื่องการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ พระสงฆ์กลุ่มนี้พร้อมจะออกมาร่วมชุมนุมเคลื่อนไหวกับพระสงฆ์กลุ่มแกนนำ

2) **พระสงฆ์ที่เข้าร่วมชุมนุมโดยพระผู้ใหญ่เป็นผู้สั่งการ** พระสงฆ์ที่เข้าร่วมชุมนุมเคลื่อนไหวเรียกร้องให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บางรูปถูกพระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่ที่เป็นอาจารย์ของตนสั่งการให้เข้าร่วมชุมนุม โดยชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ เหตุผลของการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ส่วนพระสงฆ์ที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ มักถูกชักชวนจากพระอาจารย์ที่ตนศึกษาอยู่ชักชวนให้เข้าร่วมชุมนุม ซึ่งพระสงฆ์กลุ่มนี้บางรูปมีความเกรงใจต่อพระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่ และเกรงใจต่อพระอาจารย์ของตน จึงเข้าร่วมการชุมนุมเรียกร้องให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญ

3. ข้อเสนอแนะที่ค้นพบจากการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ พ.ศ. 2537 – พ.ศ. 2550 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 การแสดงบทบาททางการเมืองของพระสงฆ์ที่ไม่ควรกระทำหรือดำเนินการในสังคม ในการเรียกร้องประเด็นปัญหาต่าง ๆ ในสิ่งที่ต้องการเพื่อต่อรองกับภาครัฐ เช่น พระสงฆ์ไม่ควรเดินขบวน หรือชุมนุมประท้วงแบบฆราวาส หรือเข้าร่วมชุมนุมกับกลุ่มการเมืองใด พระสงฆ์ไม่ควรจะกระทำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้ภาคสังคมกล่าวหาพระสงฆ์ในทางเสียหาย และจะเป็นภาพลบต่อพระพุทธศาสนาและคณะสงฆ์ไทยได้ หากพระสงฆ์ต้องการเคลื่อนไหวในกิจกรรมทางการเมือง ควรเคลื่อนไหวโดยทำเป็นหนังสือมอบให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ หรือเจรจาทางออกของปัญหากับเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐโดยตรง หากต้องการเผยแพร่ให้สังคมรับรู้ในสิ่งที่กลุ่มพระสงฆ์ต้องการควรเผยแพร่ผ่านกระบวนการสื่อสาร เช่น การเขียนบทความวิชาการ การบรรยาย (เทศน์) ที่เผยแพร่ให้สังคมรับรู้ถึงความถูกต้อง และเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม โดยคำนึงถึงหน้าที่คุณธรรม จริยธรรมที่พึงประพฤติปฏิบัติ พร้อมทั้งชี้แนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาเมื่อมีวิกฤติทางการเมืองโดยสันติวิธีตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ควรมีใจที่เป็นกลางและเป็นที่ตั้งให้สติปัญญาแก่ประชาชนทุกหมู่เหล่าในสังคมเพื่อให้เกิดสันติสุขในสังคมการเมืองการปกครองและไม่เป็นที่กล่าวหาของสังคมได้

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะกลุ่มพระสงฆ์ที่มีความเห็นว่าควรบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเท่านั้น ซึ่งหากได้ศึกษากลุ่มพระสงฆ์ที่ไม่เห็นด้วยกับการการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จะทำให้เห็นมุมมอง แนวคิด บทบาททางการเมืองของพระสงฆ์ไทยในประเด็นต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น ซึ่งประเด็นเหล่านี้ควรมีการศึกษาวิจัยโดยละเอียดต่อไป

3.2.2 ส่วนประเด็นต่อมาที่ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพระสงฆ์คือ เรื่องบทบาทของพระสงฆ์กับการเมืองไทยในยุคสังคมปัจจุบันว่าควรเป็นไปในลักษณะใด โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม หรือพระสงฆ์ไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับการเมืองเพราะสาเหตุใด